

Ahol igazságtalanságot látott, azonnal felemelte szavát, szíve szeretetének gazdagságába protestáns és zsidó, hívő és hitetlen, román, szlovák és német, szegény és gazdag, művelt és műveletlen egyaránt belefért. (...) Éppen azért éreztük őt egész Erdély és Partium püspökének, atyjának, mert ez az egyetemes szeretet avatta azzá. (...) A megrabolt Anyaszentegyház iránti gondjában, az elnyomott magyarság iránti küzdelmében, a megtévesztett vagy éppen ellenséges érzületű románság iránti megértésében, ifjúságunk és iskoláink iránti tusakodásában, közös kultúránk nagylelkű támogatásában — vezérlő csillaga mindenben a szeretet volt.

MÁRTON ÁRONNAK

az erdélyi magyarságért
és a kereszténységért végzett önfeláldozó szolgálata

MAGYAR ÖRÖKSÉG

Igen megtisztelő számomra a felkérés, hogy boldogemlékű, nagyméltóságú és főtisztelendő Márton Áron gyulafehérvári megyés püspök, *Isten szolgája* tiszteletére elmondjam életpályája méltatását, úgyis mint volt tanítványa és felszenteltje, abból az alkalomból, hogy „post mortem” a Magyar Örökség Díjjal kívánja kitüntetni a Bizottság, és ezzel neve bekerül az Aranykönyvbe.

Ugyanakkor nagy felelősség is, mert olyan gazdag életutat hagyott maga mögött, hogy igazán zavarban van az ember, hogyan próbálja összegezni a leglényegesebb vonásokat. Négy könyv született már azzal a nemes céllal, hogy életét bemutassa, s az 1996. február 12-re — születésének 100. évfordulójára - a kolozsvári Gloria nyomdában napvilágot látott 248 oldalas *Márton Áron emlékkönyv* is csak megkísérli ecsetelni gazdag életútját korunk embere számára. Nekem, ki hosszú ideig voltam — mint teológus — könyvkezelője, nehéz elfogódottság nélkül beszélni Márton Áronról, Isten szolgájáról, de megpróbálok tárgyilagosan a lényegre összpontosítani.

Ellentmondásokkal teli korunkban ő az Úristen nagy ajándéka volt: Erdély népe, a magyarság és a világ számára. Élete tűzcsóvaként világítja be azon időszakot, amelyben élt, alkotott és szenvedett, miként az üstökösök teszik Földünk egén.

Püspöki jelmondata „Non recuso laborem! — Nem vonakodom a munkától!” A „labor” nemcsak munkát, hanem minden fajta erő kifejtést, fájdalmat és szenvedést, összefoglalva: áldozatot jelent. Ezt vállalta ő Isten népéért és a nemzetéért. Egész élete áldozat volt. Határozott magatartása, megfontoltsága korunkban is irányjelző tud lenni az eltévelyedés veszélyeit magában hordozó ingoványos életutakon. A pesszimista életszemléleten mindig felülemelkedni tudó bölcsességével pedig mindig meg tudta őrizni népe Istenbe és jövőbe vetett bizalmát, amelyet a lelketlen ateista-kommunista kor sem tudott letörni, semlegesíteni. A mindenkire kiterjedő jóságot, szeretetet és derűlátást képviselte egész életében.

Mindenki püspöke volt. Ahol igazságtalanságot látott, azonnal felemelte szavát, szíve szeretetének gazdagságába protestáns és zsidó, hívő és hitetlen, román, szlovák és német,

szegény és gazdag, művelt és műveletlen egyaránt belefért. „Minden dolgotokat intézzétek szeretettel” — írja Szent Pál apostol az 1Kor 16,14-ben. Éppen azért éreztük őt egész Erdély és a Partium püspökének, atyjának, mert ez az egyetemes szeretet avatta azzá. Krisztusi volt ez a szeretet őbenne, mivel nem csupán elvontan eszmei, hanem emberi közel-állásban, keresetlen közvetlenségben, mindennapi jócselekedetekben, személyválogatás nélküli odahajlásban, önmegtagadásig menő áldozatosságban mutatkozott meg. A megrabolt Anyaszentegyház iránti gondjában, az elnyomott magyarság iránti küzdelmében, a megtévesztett vagy éppen ellenséges érületű románság iránti megértésében, ifjúságunk és iskoláink iránti tusakodásában, közös kultúránk nagylelkű támogatásában — vezérlő csillaga mindenben a szeretet volt.

Püspöki beköszöntő szózatában 1939. március 31-én a következőket mondta: „Minden nap szűkebb lett a mindennapi kenyér, és bizonytalanabb a jövő. Kívül-belül sötétség környékezett meg, s a lelkeken nyugtalanság és bizonytalanság vett erőt. A hitetlenség és a babonák terjesztői serény tevékenységbe kezdtek, hiszen remélhették, hogy bő aratásuk lesz ilyen körülmények között. S hogy megkísértésünk teljes legyen, megjelentek a lélekkufárok is, akik a nélkülözésektől elkínzott híveinknek kenyeret ajánlanak fel, ha ősi hitüket megtagadják. Ezekkel a tényekkel, amikor Isten ügyében fáradozunk, nyíltan szembe kell néznünk. Ez pedig azt jelenti, hogy a hívő ember nem érheti be azzal, ha a templomban együtt van az áldoztató rácsnál az úr és a szolga. Hitünk parancsa, hogy a templomon kívül az életben is testvérek maradjunk, egymás sorsa iránt érdeklődjünk, és egymás terhét közös megértésben hordozzuk. Az Isten felé vezető utat mindenki számára kell feltárnom, egyengetnem és kívánatosá tennem. Meg kell tanulnunk, hogy egymásért munkát vállaljunk, és tudjunk együtt dolgozni az élet minden területén. A válaszfalakat, amelyeket emberi rövidlátás, hiúság vagy érdek emelt testvér és testvér közé, így lehet lassankint eltüntetni, és a krisztusi testvériséget jóakarattal megvalósítani.”

Ezt tette negyvenegy évi főpásztorsága alatt, míg hat évi börtönt és tíz évi kényszerlakhelyet szenvedett el, amikor még a teológiára sem jöhetett át, s még órára is a püspöki palotába mentünk.

Amikor felhívták Bukarestbe, és olyan dolgokat kértek tőle, melyeket lelkiismerete és népe iránti felelőssége tudatában visszautasított, dr. Groza Péter, egykori román miniszterelnök ezzel zárta a megbeszélést a minisztertanács előtt, Márton Áront jellemezve: „Meg kell mondjuk, hogy makacs ember, de azt is el kell ismerni, hogy karakter, s ezért fejet kell hajtsunk előtte!”

Mi hozzátesszük: nemcsak karakter, de mindenek előtt szent ember volt! Isten és emberek szolgája! Benne öltött testet mindaz, amit az emberben szépnek és nemesnek ismer a magyar. Aki ha kell, a sírból is fölkel, hogy népét segítse az ő élő, reánk hagyott szellemiségével.

Tempfli József

MÁRTON Áron (Csíkszentdomonkos, [ma Románia] 1896 — Gyulafehérvár, [ma Románia] 1980). Politikai és erkölcsi szilárdságával példát mutató gyulafehérvári püspök, ama tanúságtevő főpapok egyike, akik a II. világháború, majd a kommunista diktatúra idején feltétel nélkül hűségesek bizonyultak egyházukhoz és népükhöz.

Középiskolai tanulmányait a csíkszeredai Katolikus Főgimnáziumban (az iskola ma az ő nevét viseli) és a gyulafehérvári kisszemináriumban végezte. Érettségi után kikerült az olasz frontra, s ott megsebesült. Hazatérte után jelentkezett a gyulafehérvári teológiára. 1924-ben szentelték pappá. Néhány évig Ditróban és Gyergyószentmiklóson volt káplán, ezután Marosvásárhelyen hittanár lett, 1932-től pedig a kolozsvári egyetem katolikus lelkésze. Ekkor, 1933-ban indította útjára az *Erdélyi Iskola* című közművelődési folyóiratot, amelynek munkatársai között olyan jeles

személyiségek voltak, mint György Lajos nyelvész, Domokos Pál Péter zenetörténész vagy Venczel József szociológus. Maga Márton Áron is rendszeresen publikált az újságban. Hivatásának tartotta az egyszerű nép kulturális fölemelését az iskolarendszer és a felnőttek körében végzett közművelődési tevékenység révén. E cél érdekében hozta létre a Katolikus Népszövetséget, amelynek tevékenységi körébe a közművelődésen kívül a szociális munka, a családok védelme és a munkanélküliek megsegítése tartozott. Erdély-szerte tanfolyamokat szervezett, hogy szakképzett népművelők vezethessék a közösségeket.

A Szentszék 1938-ban erdélyi apostoli kormányzóvá, majd XI. Pius pápa ugyanebben az évben püspökké nevezte ki.

A második bécsi döntés (1940) kétfelé szakította egyházmegyéjét. Észak-Erdély visszakerült Magyarországhoz, Dél-Erdély a püspöki székhellyel, Gyulafehérvárral együtt Romániában maradt. Márton Áron nem hagyta el a székhelyét, de híveinek nagy részét csak útlevelel látogathatta. Nyilvános beszédeiben kemény szavakkal bírálta a zsidóüldözést és azokat a hatalmakat, melyek felelősek emberek millióinak értelmetlen haláláért.

A háború után anyagilag támogatta a lehetetlen helyzetbe jutott magyar oktatási intézményeket, így például a kolozsvári egyetem oktatói egy ideig tőle kapták fizetésüket. A magyarok identitástudatának fennmaradása érdekében hozta létre a Magyar Népi Szövetséget, amelyet 1953-ban feloszlattak.

A békekötések során szerette volna kieszközölni, hogy Észak-Erdély maradjon Magyarországnak. Ezért és a magyarság jogaiért folytatott küzdelme miatt 1949-ben a román hatalom bebörtönözte, kényszermunkára, majd csaknem élete végéig tartó házi őrizetre ítélte. Eredetileg — a megfélemlítés végett — a csíksomlyói nagybúcsúban, a pünkösöd előtti szombaton akarták letartóztatni, a többbezes tömeg szemé láttára. Az ünneplő ruhában lovon ülő székely férfiak azonban többszörös gyűrűt alkotva körülötte, saját testükkel védték meg püspöküket. Ezután egyik utazása előtt azzal az ürüggyel, hogy elromlott az autója, egy idegen sofőr jelentkezett nála idegen autóval és elrabolta őt. Vele együtt került börtönbe az erdélyi értelmiség színe-java. Letartóztatása előtt Márton Áron titokban kinevezte az őt helyettesítő ordináriusokat és megbízta őket azzal, hogy maguk is gondoskodjanak utódaikról: ezzel biztosította az egyházkormányzat folyamatosságát. A börtönből 1955-ben engedték ki, ezután tizenegy évig házi őrizetben volt.

Szabadságát 1969-ben kapta vissza, amikor első ízben Rómába látogathatott. Nagy hatású prédikációival, püspöki körleveleivel és egyéb írásaival nagyban hozzájárult ahhoz, hogy fennmaradjon a székelyek magyarságtudata. Példaadása és a népével való sorsközösség vállalása miatt szülőföldjén szinte szentként tisztelik.